

Nr 107

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder för att främja rekryteringen till polisen m. m.

(3:e avd.)

I propositionen nr 155 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 mars 1955, föreslagit riksdagen att *dels* godkänna de riktlinjer för främjande av rekryteringen till polisen, vilkas genomförande försöksvis förordats av departementschefen, *dels ock* till Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 390 000 kronor, därav 292 500 att avräknas mot automobilskattemedlen.

Inom inrikesdepartementet har en utredning rörande polisens rekrytering och behov av semester- och sjukvikarier samt rekryteringspersonalens ekonomiska villkor företagits. Synpunkterna i frågan har sammanfattats i en departementspromemoria, vilken varit föremål för remissbehandling.

I statsrådsprotokollet lämnas en redogörelse för nuvarande ordning, tidigare förslag samt föreliggande förslag jämte över detsamma avgivna yttranden. I dessa delar får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet (s. 2—7).

För egen del anför departementschefen följande.

Frågan om polispersonalens rekrytering och därmed sammanhängande ekonomiska spörsmål har under senare tid uppmärksamrats vid olika tillfällen. Sålunda har bl. a. 1948 års polisutbildningskommitté behandlat hörande frågor. På grundval av kommitténs betänkande framlades i proposition nr 175/1954 vissa förslag om polisens utbildning. I proposition nr 75/1954 upptogs frågan om polispersonalens avlöningsförmåner och föreslogs bl. a., att polisdistrikten skulle vara skyldiga att avlöna polisaspiranter och tillfällig polispersonal enligt polislönereglementet samt att vissa elever i konstapelsklassen vid statens polisskola under skoltiden skulle äga åt-njuta dagarvode. Emellertid kvarstår alltjämt för de mindre polisdistrikten vissa problem rörande rekryteringen, vilka jag anser bör vinna statsmakternas beaktande och som jag i det följande upptager till behandling.

Inledningsvis vill jag i korthet redogöra för olikheterna i rekryteringsförfarandet inom de större och de mindre polisdistrikten. I de större polisdistrikten — vartill jag i detta sammanhang räknar sådana med minst tio polismän för egentlig polisverksamhet — torde frekvensen av ledigheter och avgång i allmänhet vara så stor, att en eller flera aspiranter kan beredas kontinuerlig sysselsättning i distriktet. Då behovet av aspiranter således

här är stadigvarande, torde det, såsom i promemorian förutsatts och av flertalet remissmyndigheter godtagits, böra ankomma på polisdistriktet att för ändamålet på personalplanerna upptaga särskilda aspiranttjänster, i den mån icke antalet ordinarie tjänster är så avvägt, att behovet av rekryterings- och vikariepersonal är täckt inom ramen för detta antal. I distrikt, där behov av aspiranttjänster sålunda föreligger men sådana tjänster likväl icke inrättats, anser jag, att landsfogdarna i länen samt polisväsendets organisationsnämnd bör verka för deras inrättande.

I sådana polisdistrikt, som har mindre än tio polismän och till vilka statsbidrag utgår jämlikt 15 § 2 mom. polislagen, är det oftast icke möjligt att kontinuerligt sysselsätta en eller flera aspiranter. Inom dessa distrikt förekommer därför vanligen icke några särskilda rekryteringstjänster och följaktligen ej heller några aspirantanställda polismän.

Dessa distrikt tillgodoser nu rekryteringen på det sättet, att personer, som har för avsikt att ägna sig åt polismannabanan, i mån av tillgång till vikariat arvodesanställes som vikarier i distriktet. När vikariatet upphör, är vederbörande hänvisad att söka sig ett vikariat inom ett annat polisdistrikt. Kan vederbörande icke erhålla något vikariat, måste han oftast för sin utkomst skaffa sig en tillfällig sysselsättning av annat slag, intill dess han på nytt erhåller ett vikariat.

Inom varje län finnes en kader av personer, som har för avsikt att bli polismän och som, i avvaktan på att erhålla en fast anställning i något polisdistrikt, tjänstgör som vikarier på sätt nyss angivits. Dessa personer benämner jag i det följande (polis-)rekryter.

Landsfogdarna i länen eftersträvar som regel att sörja för att rekryterna har kontinuerlig sysselsättning som vikarier. Det torde emellertid vara synnerligen svårt att undvika ett uppehåll i vikariatstjänstgöringarna. Rekryterna kan sålunda ej tillförsäkras en jämn anställning och inkomst.

Sistnämnda förhållande utgör säkerligen en väsentlig orsak till förekommande rekryteringssvårigheter. Såsom framhållits i promemorian och understrukits av remissmyndigheterna torde därför åtgärder böra vidtagas för att undanröja nu angivna olägenheter. Dessa åtgärder bör i första hand syfta till att åstadkomma en central överblick inom länen över tillgången på rekryter och vikariat, så att alla möjligheter att erbjuda rekryterna vikariattjänstgöring verkligen tillvaratages. Det torde emellertid icke kunna undvikas, att någon eller några rekryter trots dessa åtgärder kommer att gå utan sysselsättning under vissa perioder. För att så ej skall ske förordar jag, att rekryter, som förklarar sig vilja ifrågakomma härför, under eventuella uppehåll i vikariattjänstgöringen, beredes tjänstgöring vid statspolisen eller i annan lämplig ordning utan direkt anknytning till visst polisdistrikt. Kostnaderna för deras avlöning under denna tid torde böra bestridas av statsverket. Härför är det emellertid icke nödvändigt att inrätta en statlig aspirantkår såsom föreslagits i promemorian. Jag förordar i stället, att polisdistrikt, i vilket rekryt förordnas såsom vikarie, skall bibehålla rekryten i sin tjänst, intill dess nytt vikariat tillträdes, men, då det löpande vikariatet upphör, tillhandahålla honom för tjänstgöring vid statspolisen eller motsvarande efter landsfogdens bestämmande. Polisdistriktet bör av statsverket erhålla full gottgörelse i form av statsbidrag till rekrytens avlöning under den tid han fullgör sådan polistjänst. Skulle rekryten sedermera erhålla nytt vikariat i det distrikt, som tillhandahåller honom, eller förordnas såsom vikarie i något annat av länets polisdistrikt, skall förstnämnda distrikt icke längre tillhandahålla honom för särskild polistjänst.

Gäller det ett vikariat i annat distrikt än det som tillhandahållit honom, skall han alltså entledigas från sin arvodesbefattning i sistnämnda distrikt.

Jag förordar sålunda, att rekryteringen av polisen i de mindre polisdistrikten försöksvis stödjdes på sätt jag nu angivit. För genomförande härav anser jag följande åtgärder böra vidtagas.

Landsfogdarna bör i administrativ ordning åläggas att upprätta fullständiga personalkort för varje rekryt i länet. Polischeferna i landsbygdsdistrikten bör uppmanas att till landsfogden i god tid anmäla uppkommande vikariat. Genom detta system erhålles en central överblick över såväl tillgång på rekryter som vikariat. Enär det enligt polislagen ankommer på polischeferna att förordna vikarier, bör vidare polischeferna i de berörda distrikten anmodas att som vikarie godtaga den person eller någon av de personer, som landsfogden anvisar. Vidare bör polisdistrikten förbinda sig, att då ett vikariat, som uppehålles av polisrekryt, upphör, och rekryten icke kan beredas fortsatt vikariat i annat polisdistrikt, bibehålla rekryten vid hans arvodesanställning samt — mot full gottgörelse i form av statsbidrag — tillhandahålla honom för den polistjänst landsfogden bestämmer. Varje polisrekryt bör beredas tillfälle att avge en försäkran, att han är villig att vid uppehåll i vikariatstjänstgöring med bibehållna löneförmåner fullgöra sådan polistjänstgöring, som nyss sagts.

Jag vill i detta sammanhang särskilt understryka, att vad jag här föreslagit i fråga om viss arvodesanställd polispersonal icke avsetts innebära avvikelse från den normala ordningen, att — då vakans föreligger å tjänst, som är upptagen i personalstat och vilken icke kunnat besättas med ordinarie innehavare — polisaspirantanställning i löneteknisk mening i förekommande fall skall användas.

Till täckande av de statsbidrag, som kan komma ifråga till de polisdistrikt, som skulle komma att tillhandahålla polisrekryter, torde till länsstyrelsernas förfogande böra ställas särskilda medel. Därest man utgår från att i genomsnitt fyra rekryter i varje län under drygt fyra månader om året kommer att fullgöra tjänstgöring vid statspolisen (motsvarande), skulle för varje län utgå i runt tal 12 000 kronor eller totalt i runt tal 290 000 kronor. Härvid utgår jag ifrån att liksom f. n. semestervikariat inom ett distrikt i viss utsträckning skall bestridas av polismän från angränsande distrikt samt att rekryter som regel icke nyanställes för utpräg-lade korttidsvikariat.

Då polisrekryten, enligt vad här angivits, kommer att vid varje tillfälle vara arvodesanställd, och då han själv förklarar sig villig att under uppehåll i vikariatstjänstgöring åtaga sig annan tjänstgöring på oförändrade lönevillkor, vilken tjänstgöring tillkommit för att bereda honom en jämn sysselsättning, räknar jag med att för statsverkets del resekostnadsersättning endast kommer att utgå för resa till orten för den särskilda polistjänsten samt resekostnadsersättning och traktamente för tjänsteresor i denna polistjänst.

Jag förutsätter slutligen, att det skall ankomma på det polisdistrikt, i vilket polisrekryten vid varje tillfälle skall fullgöra vikariatstjänstgöring, att betala honom resekostnadsersättning för hans resa från bostadsorten eller förutvarande tjänstgöringsort till distriktet.

Till reseersättningar beräknar jag genomsnittligt 4 000 kronor per länsstyrelse eller totalt 96 000 kronor. Vid bifall till mina förslag skulle således erfordras (290 000 + 96 000) 386 000 eller avrundat 390 000 kronor. Härav

torde, som i promemorian föreslagits, tre fjärdedelar böra avräknas mot automobilskattemedlen.

Medlen torde böra anvisas under ett särskilt förslagsanslag, vilket jag föreslår skall erhålla benämningen Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt. I syfte att begränsa utgifterna synes sådana åtgärder böra vidtagas av Kungl. Maj:t, att länsstyrelserna icke utan Kungl. Maj:ts medgivande äger överskrida dem av anslaget tilldelade medel.

Utskottet. Av den lämnade redogörelsen framgår att det för de större polisdistrikten inte i och för sig torde föreligga större svårigheter att genom lämpliga åtgärder av organisatorisk och löneteknisk art täcka behovet av rekryterings- och vikariepersonal inom polisväsendet. Däremot torde det, som departementschefen framhållit, i de mindre polisdistrikten ofta inte vara möjligt att kontinuerligt sysselsätta polisaspiranter, något som säkerligen utgör en väsentlig orsak till rekryteringssvårigheterna i dessa distrikt. Av denna anledning tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag, att statligt stöd försöksvis skall lämnas till rekryteringen av polisen i de mindre distrikten.

Mot departementschefens i sådant syfte framlagda förslag, vilkas närmare innebörd framgår av den förestående redogörelsen, har utskottet intet att erinra. Utskottet understryker härvidlag att dessa förslag inte får anses medge avvikelse från den normala ordningen att polisaspirantanställning i löneteknisk mening i förekommande fall skall användas, då vakans föreligger å tjänst, som är upptagen i personalstat och vilken inte kunnat besättas med ordinarie innehavare. Då de föreslagna åtgärderna förutsatts skola vidtagas på försök, anser sig utskottet kunna räkna med att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer verkningarna av den nya anordningen och, om anledning därtill ges, underställer riksdagen de förslag till jämkningsåtgärder, vilka bör vidtagas på grund av vunna erfarenheter för tillgodoseende av önskemålet att anordningen samtidigt skall bli så litet kostnadskrävande och så effektiv som möjligt.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen må

a) godkänna de riktlinjer för främjande av rekryteringen till polisen, vilkas genomförande försöksvis förordats av departementschefen i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 18 mars 1955;

b) till *Bidrag till främjande av rekryteringen i vissa polisdistrikt* för budgetåret 1955/56 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 390 000 kronor, därav 292 500 kronor att avräknas mot automobilskattemedlen.

Stockholm den 29 april 1955

På statsutskottets vägnar:

MARTIN SKOGLUND

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet ha närvarit
från första kammaren: herrar Karl Andersson, Gustaf Karlsson, Iwar
Anderson, Leander, fröken Andersson, herrar Näsström, Hesselbom, Sunde-
lin, Einar Persson, Birger Andersson, Lodenius, Olsén, Ivar Nilzon och
Jacobsson; samt

från andra kammaren: herrar Skoglund i Doverstorp, Andersson i
Malmö, Ståhl, Lindholm, Rubbestad, Hoppe, fröken Elmén, herrar Johans-
son i Mysinge, Petterson i Degerfors, Birke, fru Ericsson i Luleå, herrar
Nihlfors, Gustafsson i Stockholm, Andreasson och fröken Ager.